

KAROL R. SORBY

Začiatok cesty Šaddāma Ḥusajna na vrchol irackej politickej scény

(Dva úspešné prevraty vedené Stranou Ba'ť v júli 1968)

The coup of 17 July 1968, although not entirely the work of the Ba'ṯh, shortly brought the Ba'ṯh Party to full power and inaugurated another distinct change in the structure and orientation of government in Iraq. This time the Ba'ṯhists, having learned well the lessons of 1963, managed to stay in power and to institute the kind of regime they had failed to achieve in 1963. To the surprise of many they brought a long period of stability achieved by draconian means. The regime established a one-party state that eventually developed an impressive institutional structure, and gradually concentrated power in the hands of one man, Šaddām Ḥusayn, to a degree not seen since the last days of the monarchy. The Ba'ṯh also reached a temporary settlement of the Kurdish problem that appeared more likely to remain intact than previous solutions, although it took a bitter and costly war to achieve. The party made a renewed and reasonably successful effort at economic and social transformation, going well beyond the achievements of previous regimes.

Key words: Situation in Iraq after the June War; dissatisfaction on the political scene; plans for overthrowing the regime; the coup of 17 July; power struggle after the coup; the coup of 30 July; the Ba'ṯh in power again

1. Úvod

Ozbrojené vystúpenie, ktoré malo zvrhnúť režim 'Abdalkarīma Qāsima vo februári 1963, bolo v podstate plánom Socialistickej strany arabskej obrody (*Strany Ba'ṯ*, u nás populárne uvádzané ako *Baas*). Členovia strany zapôsobili na verejnosť svojou odvahou; na veľké zadost'účinenie mnohých národovcov sa púšťali do divokých zrážok s komunistami, ktorí v tom čase boli

na vrchole ideologického zápasu o smerovanie spoločnosti. Preukázali, že sú jedinou možnou skupinou, ktorá dokáže vyvolať vzburu v armáde, pretože boli rozhodnutí konať bez zaváhania a boli schopní strhnúť za sebou mnohé vrstvy spoločnosti. Zárodky prevratu 8. februára sa prejavili už na jar 1961, keď sa *Strana Ba't* zotavila z odvetných úderov, ktoré ju postihli. Po neúspešnom atentáte na 'Abdalkarīma Qāsima na jeseň 1959, na ktorom sa zúčastnil aj Šaddām Ḥusajn, prišla o mnohých svojich najaktívnejších členov: časť z nich uväznili bezpečnostné sily režimu a časť utiekla do zahraničia. V Damasku vznikol zvláštny orgán, *Iracké byro*, ktorý si stanovil úlohu pomôcť postaviť stranu znova na nohy.¹ Došlo ku konsolidácii nového vedenia strany a staré kádre obnovili činnosť. V júni 1961 boli z irackého *národného frontu* (al-Džabha al-qawmīja) vylúčení *nāširovci*,² keďže *Strana Ba't* nebola ďalej ochotná tolerovať partnera, ktorého považovala za piatu kolónu egyptského prezidenta Džamāla 'Abdannāšira, a tento vývoj skôr posilnil, ako oslabil vlastenecké sily v krajine. Navyše amnestie, ktoré v tom roku boli udelené politickým väzňom, prispeli k obnove vedenia strany, ktoré potom zorganizovalo prevrat v roku 1963. Čin milosrdenstva 'Abdalkarīma Qāsima – zrejme nie veľmi premyslený krok – vrátil na slobodu, a často do funkcií a velenia, niektorých jeho najzarytejších nepriateľov.

Sprisahanci na neunáhli. Od leta 1960 *Strana Ba't* a jej sympatizanti už nemuseli pracovať v úplnej ilegalite, lebo režim čiastočne zmiernil politický tlak. Začiatkom roku 1961 *Strana Ba't* obnovila svoju činnosť, keď bol na čelo Regionálneho vedenia strany postavený *š'rita* 'Alī Šālih as-Sa'dī, jeden z jej aktívnych mladých členov, ktorý pripravil stranu a jej kádre na prevzatie vládnej moci. Počas nasledujúcich mesiacov vybudoval sieť „poplašných výborov“, ktoré neskôr vytvorili jadro smutne známej *Národnej gardy*.³ Za účelom koordinácie vojenskej a civilnej ozbrojenej činnosti bolo sformované vojenské byro označené ako „Poradný výbor na uskutočnenie revolúcie“.⁴ Medzitým strana pripravovala plány na zvrhnutie režimu, trpezlivo zvažujúc vyhliadky každého na úspech, ale efektívna polícia 'Abdalkarīma Qāsima mimoriadne sťažovala jej aktivity. Bezpečnostné sily však vo všeobecnosti neprenasledovali *ba'tistov* a národovcov s plným nasadením, hoci z času na čas odhalili nejakú bunku alebo zhabali letáky. V tomto smere sa sympatie polície a štátnych úradníkov väčšinou zhodovali s verejnou mienkou. Zásady *Strany Ba't* nevyvolávali nič podobné tomu, čo vyvolali výčiny komunistov na jar 1959.⁵ Metóda zakrývania si oči, ktorú uplatňovali bezpečnostné služby počas posledných dvoch rokov režimu 'Abdalkarīma Qāsima, umožnili *Strane Ba't* budovať a organizovať výcvik jej straníckej

¹ * Štúdia bola vypracovaná v rámci grantového projektu VEGA – 2/0107/15.

BATATU, Hanna. *The Old Social Classes and the Revolutionary Movements of Iraq*, s. 966.

² Národný front (al-Džabha al-qawmīja) vznikol v roku 1961 po rozpade Frontu vlasteneckého zväzu (Džabhat al-ittihād al-vaṭanī) a skladal sa zo *Strany Ba't*, *Strany nezávislosti* a *Hnutia arabských národovcov* (Ḥarakat al-qawmījīna al-'a-rab). In: Az-ZUBAJDĪ, Lajl 'Abdalḥasan. *Ṭawrat 14 tammūz 1958 fī al-'Irāq*, s. 516.

³ BATATU, Hanna. *The Old Social Classes and the Revolutionary Movements of Iraq*, s. 968.

⁴ Tento výbor viedol 'Alī Šālih as-Sa'dī. In: Al-DŽUBŮRĪ, Šālih Ḥusajn. *Ṭawrat 8 šubāt 1963 fī al-'Irāq. Nihājat ḥukm 'Abdalkarīm Qāsim* [Revolúcia 8. februára 1963 v Iraku. Koniec vlády 'Abdalkarīma Qāsima]. Bagdad : Dār al-ḥurrīja li-ṭ-ṭibā'a, 1990, s. 117.

⁵ DANN, Uriel. *Iraq Under Qassem. A Political History, 1958 – 1963*, s. 364.

milície. Keď nastal deň prevratu, táto milícia dokázala tisíckami svojich členov ovládnuť ulice hlavného mesta.

Strana Baʿt po násilnom zvrhnutí režimu ʿAbdalkarīma Qāsima v Iraku, 8. februára 1963 prevzala moc v štáte. Jej vláda však bola poznačená rozkolom v radoch strany a politickým a hospodárskym rozvratom štátu, takže armáda zákrokom 18. novembra odstránila tento neúspešný experiment z politickej scény. Po niekoľkých rokoch v ilegalite sa strana opäť rozhodla uskutočniť prevrat a nastoliť revolučnú moc. Obdobie vlády bratov ʿAbdassalāma a ʿAbdarrahmāna ʿĀrifovcov hodnotila ako vojenskú vládu osobnej moci, ktorá – hoci sa vyhlasuje za pokrokovú, revolučnú a socialistickú – je charakterizovaná reakčnosťou a kmeňovými väzbami. Preto strana pokračovala v boji s cieľom odhaliť pravú tvár tohto režimu skôr, ako ho zvrhne, a k tomu prispel aj hospodársky úpadok a šírenie korupcie.⁶ Strana viedla mnohé zápasy, ktoré režim odhaľovali a kompromitovali, tak na úrovni domácej (regionálnej – waṭanī), ako aj celonárodnej (qawmī). Počas činnosti v ilegalite si strana v radoch robotníkov a roľníkov dokázala obnoviť dôveryhodnosť, hrala aktívnu a vplyvnú úlohu vo všetkých odborových zväzoch a profesionálnych združeníach. V záujme spoločnej činnosti pokrokových vlasteneckých a národných síl sa snažila presadiť vytvorenie *Pokrokového národného frontu* s cieľom neutralizovať vplyv politických a vojenských kruhov *Strana Baʿt* sa v tejto veci pokúsila získať aj spoluprácu komunistov, ale oni výzvu z viacerých príčin zamietli. Jednou z nich bol fakt, že po rozkole, ku ktorému v *Komunistickej strane Iraku* došlo v septembri 1967, sa jej riadiace a organizačné štruktúry oslabili, takže otázka zvrhnutia režimu nepatrila k prioritám a neslobodno zabúdať ani na tradične negatívne postoje *KSI* k *Strane Baʿt*.⁷

Napriek naliehaniu bezpečnostných orgánov, aby režim ʿAbdarrahmāna ʿĀrifa zaujímal k činnosti *baʿtistov* rozhodné postoje a rozvracačom štátu ukladal tvrdé testy, vláda túto líniu neprijala. Jedna bezpečnostná správa z roku 1967 poukazuje na to, že premiér ʿAbdarrahmān al-Bazzāz uzavrel vyšetrowanie a prepustil zadržaných členov Regionálneho vedenia *Strany Baʿt*, medzi ktorými boli viacerí aktívni členovia uväznení ešte v januári 1966. To svedčí o tom, že vzťah vlády k opozícii nebol diktátorský, ale poznačený snahou o spoluprácu. Šiblī al-Ajsamī tieto opatrenia hodnotil tak, že svedčia o slabosti režimu a nechuti jeho vedúcich predstaviteľov niest' zodpovednosť za prijímanie tvrdších opatrení. Je možné, že za tým bola aj obava z pádu režimu a z návratu *Strany Baʿt* k moci. Myšlienka spolupráce pri vytvorení *Pokrokového národného frontu* alebo účasti na koalícnej vláde sa však stretla s odmietavým postojom niektorých organizácií *Strany Baʿt*, ktoré netúžili po spolupráci ani po partnerstve, ktoré by koalíčnú vládu posilnilo, ale mali záujem o prevrat a prevzatie úplnej moci v štáte. Vedenie strany napriek tomu dokázalo presadiť líniu „vľúdnejšej tváre“ voči režimu, aby zamedzilo perzekúciám svojich čle-

⁶ *Naṣṣ al-bajān aš-šādīr ʿan al-muʿamar al-quṭrī as-sābī li-l-Ḥizb al-Baʿt al-ʿarabī al-ištīrākī*. [Text deklarácie zo siedmeho regionálneho kongresu Socialistickej strany arabskej obrody]. Bagdad október 1968, s. 6.

⁷ ʿABDALKARĪM, Samīr. *Adwāʿ al-ḥaraka aš-šujūʿīja fī al-ʿIrāq*. [Svetlo na komunistické hnutie v Iraku]. Diel 5. Bejrút : Dār al-miršād, bez dátumu vydania, s. 14.

nov bezpečnostnými zložkami režimu. Malo záujem presvedčiť predstaviteľov režimu, že sa nemusia obávať nekalých úmyslov strany, najmä keď niektoré bezpečnostné správy vystríhali pred *baʿtistami*, ktorí o sebe rozširujú správy, že oni nie sú schopní prevziať moc, a zároveň obviňujú komunistov a *nāširovcov*, že oni to plánujú.⁸

Strana *Baʿt* pracovala v hlbokom utajení, lebo si bola vedomá, že akákoľvek verejná protištátna činnosť by znamenala tvrdý odvetný úder. Po udalostiach 18. novembra 1963, ktoré vyvolali rozkol organizácie *Strany Baʿt* v Iraku, vládnucci režim dokázal zasadiť strane ďalší tvrdý úder 4. septembra 1964, keď uväznil Šaddāma Ḥusajna. Aj čistky v sýrskom Regionálnom vedení strany vo februári 1966 boli v Iraku vnímané veľmi negatívne. Mobilizácia v irackej strane nastala až keď sa Šaddāmovi Ḥusajnovi 23. júla 1966 podarilo utiecť z väzenia: následne nastalo postupné obnovovanie jednoty radov strany a rozširovanie jej členskej základne.⁹

Viacere politické sily v Iraku boli nespokojné s politikou režimu, lebo cítili, že ʿAbdarrahmān ʿĀrif je slabý vodca a necháva udalostiam voľný priebeh. Skupiny s prozápadnou orientáciou sa usilovali o zlepšenie vzťahov najmä s USA, konzervatívne kruhy boli nespokojné so socialistickými trendmi a iní si želali rozhodnejšie kroky smerom k ozdraveniu hospodárskych a sociálnych pomerov krajiny. Nastolenie otvorenejšieho politického systému a konanie slobodných volieb – toľkokrát sľubované, ale nikdy nesplnené – patrili tiež k faktorom, ktoré hnevali mnohých ľudí. Páky politickej moci však držal pevne v rukách predseda vlády Ṭāhir Jahjā, a to mnohým nespokojným politickým skupinám nedávalo nádej na účasť pri vládnutí v krajine.¹⁰

V ovzduší rastúcej nespokojnosti, aká sa vytvorila koncom roku 1967, sa viaceré skupiny usilovali preniknúť na politickú scénu. Na jednej strane boli dve komunistické hnutia, z ktorých jedno zastupoval ústredný výbor *KSI*, druhým bola skupina, ktorá sa odštiepila od strany v septembri 1967 pod vedením ʿAzīza al-Ḥādždža. Táto skupina bojovala proti režimu na juhu Iraku partizánskym spôsobom.¹¹ Na pravej strane politického spektra boli rozličné skupiny vrátane umiernených národovcov, ktorí sa predtým zoskupili okolo ʿAbdarrahmāna al-Bazzāza, ale teraz boli roztriešteni. Proti prezidentovi sa grupovali aj dôstojníci s politickými ambíciami, všetci rozhodnutí znova získať lepšie postavenie. K nim patril generálmajor gšt. ʿAbdalʿazīz al-ʿUqajlī, *sunnita* z Mošulu, ktorý bol v roku 1966 prezidentským kandidátom, a Nādžī Ṭālib, *šīʿita* z an-Nāšīrīje, ktorý mohol počítat s podporou *šīʿitskej* komunity. Viacerí *nāširovskí* dôstojníci vrá-

⁸ Al-ʿAJSAMĪ, Šiblī. *Tārīḥ Ḥizb al-Baʿt al-ʿarabī al-ištīrākī*. [Dejiny Socialistickej strany arabskej obrody]. Diel 3. *Al-marḥala aš-šaʿba, 1958 – 1968*. [Ťažká etapa, 1958 – 1968]. Baghdad : Dār aš-šuʿūn at-tāqafīja al-ʿamma, 1987, s. 291 – 292.

⁹ Ḥizb al-Baʿt al-ʿarabī al-ištīrākī. Al-quṭr al-ʿirāqī. [Socialistická strana arabskej obrody. Iracký región]. *At-taqrīr al-markazī li-l-muʿamar al-quṭrī at-tāsiʿ*. [Ústredná správa z deviateho regionálneho kongresu]. Jún 1982. Bagdad 1983, s. 28 – 29.

¹⁰ SLUGLETT, Marion Farouk – SLUGLETT, Peter. *Iraq since 1958. From Revolution to Dictatorship*. London, New York : I. B. Tauris Publishers, 1990, s. 111.

¹¹ ʿABDALKARĪM, Samīr. *Adwāʿ alā al-ḥaraka aš-šujūʿīja fī al-ʿIrāq*. [Svetlo na komunistické hnutie v Iraku]. Diel 4. Bejrút : Dār al-miršād, bez dátumu vydania, s. 253; KELIDAR, Abbas (ed.). *The Integration of Modern Iraq*. New York : St. Martin's Press, 1979, s. 183 – 192.

tane Radžaba °Abdalmadžīda ťažko znášali svoj odsun od moci a spôsob, akým režim zachádzal s *nāširovcami*. Nakoniec pád režimu si želali aj *ba°tistickí* dôstojníci ako Aḥmad Ḥasan al-Bakr, Ḥardān °Abdalḡaffār at-Tikrītī, Šālih Maḥdī °Ammāš a ďalší, a to tak z osobných, ako aj politických dôvodov. Čo sa týka Kurdov a *šṛitov*, tiež sa dalo očakávať, že podporia pád vlády, na čele ktorej stoja *sunnitskí* Arabi. Najmä Kurdi boli nespokojní, že sa vláde nepodarilo uviesť do života dohodu z júna 1966.¹²

Strana Ba°t sa opäť vrátila k moci uskutočnením dvoch prevratov: jedného 17. júla a druhého 30. júla 1968. Zatiaľ čo prevrat 30. júla 1968 bol čisto *ba°tistickou* akciou, ten predchádzajúci mal zložitejšie pozadie. Prvým sa *ba°tisti* zbavili prezidenta °Abdarrahmāna °Ārifu tým, že sa spojili s jeho najbližšími pomocníkmi. Druhým sa zbavili nevyhovujúcich dočasných spojencov. V oboch prípadoch zvíťazili skôr úskokom, ako silou. Dve odlišné skupiny, ktoré v podivnom a napätom spojení uskutočnili prevrat, boli *Strana Ba°t* a malá skupina nespokojných podporovateľov režimu °Abdarrahmāna °Ārifu, na čele ktorej boli °Abdarrazzāq an-Nājif a Ibrāhīm ad-Dā°ūd. Títo dvaja dôstojníci mali v rukách osud režimu; prvý ako riaditeľ vojenskej rozvedky a druhý ako veliteľ Republikánskej gardy, zodpovednej za ochranu prezidenta a jeho najbližších spolupracovníkov.¹³ Obojvaja patrili k mladšej generácii dôstojníkov, ktorí v rámci armády patrili ku skupine umiernených arabských národovcov. V novembri 1963 podporili prevrat °Abdassālāma °Ārifu a neskôr viackrát zohrali kľúčovú úlohu pri udržaní bratov °Ārifovcov pri moci.

2. Politické napätie v krajine vzrastá

Poprední predstavitelia *Strany Ba°t* cítili, že ak si chcú na irackej politickej scéne vybudovať pevné miesto, musia sa stať hybnou silou hnutia na odstránenie režimu °Abdarrahmāna °Ārifu. Preto začali volať po spoločnej činnosti s cieľom vybudovať spoločný front s pokrokovými vlasteneckými a národnými silami. Keď sa nestretli s úspechom, prešli na nadväzovanie kontaktov s vhodnými činiteľmi režimu. Príčinou tejto zmeny bolo poznanie, že ozbrojené vystúpenie proti režimu a jeho odstránenie nie je technicky možné bez účasti jednotiek Republikánskej gardy rozmiestnených okolo prezidentského paláca. Preto bolo nutné, aby sa zblížili s Ibrāhīmom ad-Dā°údom, veliteľom gardy, napriek tomu, že v strane – po podrobnom skúmaní jeho osobných vlastností – ho nehodnotili vysoko.¹⁴

Z hľadiska príslušnosti jednotlivých aktérov prvého prevratu možno povedať, že išlo akciu znútra režimu, lebo kľúčové úlohy v prvom prevrate nezohrali *ba°tisti*, ale „klika palácových

¹² *Middle East Record*, 4/1968, 515 – 520.

¹³ GOMBÁR, Eduard – PECHA, Lukáš. *Dějiny Iráku*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2013, s. 484.

¹⁴ Ḥizb al-Ba°t al-°arabī al-ištirākī. *Ṭawrat 17 tammūz at-tadṛiba wa-l-āfāq*. [Revolúcia 17. júla, experiment a perspektívy]. *At-taqrīr as-sijāsī aš-šādīr °an al-muṭamar al-quṭrī at-tāmin*. [Politická rezolúcia z ôsmeho regionálneho kongresu]. Január 1974. Bagdad 1974, s. 20 – 21.

dôstojníkov“, alebo „arabských revolucionárov“, ako sa sami označovali. Jadro tejto kliky tvorili °Abdarrazzāq an-Nājif, Ibrāhīm °Abdarrahmān ad-Dā’ūd a Sa°dūn Ġajdān. Všetci traja boli plukovníci a protežanti silného muža režimu v armáde, brigadiera Sa°da Šulajbīho. Všetci zastávali dôležité miesta: °Abdarrazzāq an-Nājif riadil vojenskú rozvedku, Ibrāhīm °Abdarrahmān ad-Dā’ūd velil Republikánskej garde, skutočnému štítu režimu, a Sa°dūn Ġajdān velil obrnenej brigáde začlenenej do Republikánskej gardy. Všetci patrili k strednej spoločenskej vrstve a pochádzali z provincie al-Anbār, odkiaľ pochádzali aj °Abdarrahmān °Ārif a Sa°d Šulajbī. °Abdarrazzāq an-Nājif z mesta Fallūdža z rodiny statkára, Ibrāhīm ad-Dā’ūd z mesta Hīt z rodiny duchovného a Sa°dūn Ġajdān z rodiny policajného dôstojníka z mesta ar-Ramādī. °Abdarrazzāq an-Nājif bol bratrancom Sa°da Šulajbīho, takže pochádzali z rovnakého kmeňa.¹⁵

Začiatkom roka 1968 Ibrāhīm ad-Dā’ūd a °Abdarrazzāq an-Nājif začali byť nespokojní s režimom, ktorého politiku realizoval premiér Ṭāhir Jaḥjā a jeho dvaja ľavicoví spolupracovníci Chajraddīn Ḥasīb a Adīb al-Džādir, ktorí sa snažili oslabiť nebezpečnú závislosť krajiny od západných ropných spoločností.¹⁶ Ovplyvnili ich aj správy o premiérovej korupcii a viackrát žiadali jeho odvolanie. Napriek rastúcej nespokojnosti s premiérom zatiaľ neuvažovali o odstránení prezidenta °Abdarrahmāna °Ārifa v nádeji, že tlakom naňho sa im podarí premiéra odstrániť. Ṭāhir Jaḥjā, ktorý vedel o snahe týchto nespokojných dôstojníkov, sa ich niekoľko mesiacov pred prevratom pokúsil odsunúť z hlavného mesta. °Abdarrazzāq an-Nājif sa chcel vzdať funkcie, ale prezident odmietol jeho rezignáciu prijať. Niekoľko dní pred prevratom Ibrāhīm ad-Dā’ūd a °Abdarrazzāq an-Nājif nadobudli presvedčenie, že Ṭāhir Jaḥjā chce proti nim podniknúť opatrenia, a preto mali silný dôvod urobiť prvý krok.¹⁷ Ibrāhīm ad-Dā’ūd, ktorý si nebol istý úspechom, keby prevrat organizovali sami, sa prostredníctvom tretieho člena „kliky palácových dôstojníkov“, Sa°dūna Ġajdāna, spojil s vojenským byrom *Strany Ba’ť*, ktoré tiež cítili slabiny v Republikánskej garde, aby spolu dosiahli vytúžený cieľ.

°Abdarrazzāq an-Nājif a Ibrāhīm °Abdarrahmān ad-Dā’ūd mali veľmi blízke vzťahy s prezidentom a často ho uisťovali o svojej lojalite, takže od nich by nikdy nebol čakal zradu. Preto sa natíska otázka, čo ich podnietilo k tomu, aby sa obrátili proti nemu. O pohnútkach zainteresovaných dôstojníkov podrobne píše Hanna Batatu, ktorý sa vo februári 1970 stretol s exprezidentom °Abdarrahmānom °Ārifom v jeho istanbulskom exile a vypočul si jeho hodnotenie. Prezident po prevrate nadobudol presvedčenie, že do hry boli vtiahnuté nielen domáce, ale aj zahraničné záujmy. °Abdarrazzāq an-Nājif bol podľa neho podkupný. Od roku 1967, keď vláda udelila koncernu ERAP nové ropné koncesie¹⁸ a dosiahla dohodu o technickej pomoci so ZSSR pri rozvoji ropných polí severná Rumajla, najdôležitejšie ropné spoločnosti pôsobiace v Iraku a mocnosti,

¹⁵ TRIPP, Charles. *A History of Iraq*. Cambridge : Cambridge University Press, 2000, s. 193.

¹⁶ PENROSE, Edith – PENROSE, E. F. *Iraq: International Relations and National Development*. London : Benn, 1978, s. 396.

¹⁷ MARR, Phebe. *The Modern History of Iraq*. Boulder, Colorado : Westview Press, 1985, s. 205.

¹⁸ ERAP (Enterprise de Recherches et d’Activités Pétrolières) – skupina spoločností vo vlastníctve francúzskeho štátu.

ktoré stáli za nimi, začali hľadať vhodných agentov, aby pracovali na zvrhnutí jeho režimu. Podľa exprezidenta ďalším dôvodom na podporu podobných aktivít bolo odmietnutie vlády udeliť koncesiu na ťažbu síry spoločnosti Pan-American Company. Úspech sa dostavil, keď vhodného muža, akého potrebovali, našli v °Abdarrazzāqovi an-Nājifovi. Podarilo sa im ho získať pomocou Saudskej Arábie prostredníctvom Bašīra Ṭāliba, vojenského pridelenca v Bejrúte a bývalého veliteľa Republikánskej gardy, a Nāšira al-Hānīho, veľvyslanca Iraku v Libanone.¹⁹

3. Príprava prevratu

Už koncom roku 1967 začali vysokí *baʿtistickí* dôstojníci sondovať v armáde nálady nespokojných dôstojníkov, ktorí by boli ochotní prispieť k odstráneniu režimu. Keďže °Abdarrazzāq an-Nājif bol v kľúčovej funkcii riaditeľa vojenskej rozviedky, neprekvapuje, že tieto aktivity mu nemohli uniknúť. Jedno také stretnutie, kde sa zúčastnil °Abdarrazzāq an-Nājif a Radžab °Abdalmadžīd, sa malo uskutočniť začiatkom februára 1968. Radžab °Abdalmadžīd bol naširovský dôstojník, pochádzajúci z mesta ar-Ramādī rovnako ako °Abdarrazzāq an-Nājif a Ibrāhīm ad-Dāʿūd. Spojovacím článkom medzi týmito dvoma a *Stranou Baʿt* bol Saʿdūn Ġajdān, veliteľ obrnenej brigády v Republikánskej garde. Saʿdūn Ġajdān už dlhší čas udržiaval spojenie so stranou a bol jej sympatizantom, čo °Abdarrazzāq an-Nājif vo februári ešte nevedel. Čo sa týka °Abdarrazzāqa an-Nājifa, mal snahu zblížiť sa so *Stranou Baʿt*. Pred známymi dôstojníkmi z jej radov sa netajil svojimi úmyslami, že by sa rád podieľal na uskutočnení zmien. Aj Ibrāhīm ad-Dāʿūd v rozhovoroch s vedúcimi *baʿtistami* naznačoval, že na zaistenie úspechu akcie by bolo potrebné využiť spoluprácu s °Abdarrazzāqom an-Nājifom. Vedenie strany, ktoré tohto dôstojníka považovalo za nespoľahlivého, dokonca podozrivého, však akúkoľvek spoluprácu s ním kategoricky odmietalo.²⁰

Spomínaní dôstojníci napriek tomu, že zastávali také významné funkcie v režime, neboli imúnni voči vonkajším vplyvom. Často sa stretávali s rozličnými politickými vodcami, z ktorých každý sa ich pokúšal prehovoriť, aby podporili dôležitejšie veci, ako je ochrana režimu prezidenta °Abdarrahmāna °Ārifā. Vystríhali ich, že ak bude režim, ktorý chránia, zvrhnutý vzbúrou jednotiek dislokovaných mimo hlavného mesta, čaká ich nielen strata funkcií a odchod z armády bez pocty, ale môžu byť postavení pred súd za to, že podporovali režim považovaný za neúspešný a skorumpovaný. Také a podobné argumenty im predkladali viacerí oponenti režimu, aby ich získali pre vlastné ciele.²¹ Netreba zabúdať, že títo dôstojníci, najmä Ibrāhīm ad-Dāʿūd a °Abdar-

¹⁹ BATATU, Hanna. *The Old Social Classes and the Revolutionary Movements of Iraq: a Study of Iraq's Old Landed and Commercial Classes and of its Communists, Ba'thists and Free Officers*. Princeton: Princeton University Press, 1978, s. 1 074.

²⁰ AḤMAD, Ibrāhīm Chalīl – ḤUMAJDĪ, Džaʿfar °Abbās. *Tārīḥ al-ʿIrāq al-muʿāšir*. [Súčasná dejiny Iraku]. Al-Mawṣil (Mošul): Dār al-kutub li-ṭ-ṭibāʿa wa-n-našr, 1989, s. 241.

²¹ KHADDURI, Majid. *Socialist Iraq. A Study in Iraqi Politics since 1968*. Washington, D.C.: The Middle East Institute, 1978, s. 22 – 23.

razzāq an-Nājif, ktorí si uvedomovali svoje postavenie a moc, mali vlastné ambície a plány pre budúcnosť, takže dospeli k záveru, že keby bol prezident zvrhnutý, padne na nich zodpovednosť za chyby režim. Cítiac, že potrebujú krytie, ktoré zahalí ich vlastné ambície, pristali na spoluprácu so *Stranou Ba'ť* v presvedčení, že ich vláde poskytne legitimitu. Vzhľadom na neslávnu úlohu, ktorú strana hrala počas vlády 'Abdassālāma 'Ārifā, sa im zdalo, že bude ideálnym nástrojom v ich rukách, a preto súhlasili so spoluprácou s vodcami strany.

V čase, keď dochádzalo k týmto kontaktom, *Strana Ba'ť* vyvíjala iniciatívu v iných oblastiach a prispievala k vytváraniu ovzdušia, ktoré malo uľahčiť zvrhnutie režimu. Študentský štrajk v januári 1968 bol do značnej miery jej dielom, hoci sa na ňom zúčastnili aj komunisti. V marci 1968 Aḥmad Ḥasan al-Bakr a *Strana Ba'ť* zorganizovali demonštráciu na podporu zmeňujúcej vlády. Strana robila aj tajné prípravy. Tieto aktivity dosiahli vrchol v apríli 1968, keď trinásť penzionovaných dôstojníci a bývalí premiéri predložili prezidentovi memorandum vyzývajúce na odvolanie Ṭāhira Jahju z funkcie predsedu vlády a požadovali vytvorenie koalíciej vlády z revolučných osobností a vytvorenie zákonodarného zhromaždenia. Zo spomínaných trinástich dôstojníkov boli piati členmi *Strany Ba'ť* a celú skupinu dal dovedna generál Aḥmad Ḥasan al-Bakr.²² Prezident síce odmietol ich požiadavky, ale 10. mája oznámil novelizáciu dočasnej ústavy v tom smere, že prechodné obdobie predĺžil o ďalšie dva roky, čím dal jasne najavo, že všetko zostane tak ako predtým. Napriek trvalému tlaku 'Abdarrazzāqa an-Nājifa, Ibrāhīma ad-Dā'ūda a ďalších mladších dôstojníkov 'Abdarrahmān 'Ārif zakrátko vyhlásil, že Ṭāhir Jahjā 17. júla 1968 zostaví novú vládu.²³ Prezidentovo vyhlásenie zrejme potvrdilo a urýchlilo rozhodnutie opozičných síl zvrhnúť režim.

Regionálne vedenie *Strany Ba'ť* vypracovalo realizačný plán akcie, ktorého podstatou bolo prevziať kontrolu nad jednotkami Republikánskej gardy a potom, pod hrozbou ozbrojeného útoku na palác, donútiť prezidenta 'Abdarrahmāna 'Ārifā, aby sa vzdal. Strategickú zálohu tvorila 10. obrnená brigáda dislokovaná v tábore al-Warār, ktorá mala v záujme podpory akcie postupovať na Bagdad. Pri neutralizácii provládnych síl mali zohrať osobitnú úlohu zvláštne ozbrojené skupiny zostavené z civilných zložiek strany. Podľa plánu vedenia mala byť do povstaleckej akcie zaangažovaná väčšina jej členov. Okrem toho mali byť do akcie zapojení aj bývalí dôstojníci i vojaci a ďalší civilisti. Vyplývalo to z hodnotenia, že ide o otázku mimoriadnej dôležitosti pre stranu a jej budúcnosť, ktorá si žiada, aby vedenie stálo v popredí realizácie, znášalo všetky riziká akcie a usmernenia vydávalo s plnou znalosťou situácie.²⁴

Doteraz nebola uspokojivo zodpovedaná otázka, či 'Abdarrazzāq an-Nājif a Ibrāhīm ad-Dā'ūd očakávali podporu zo zahraničia. Odstránení členovia režimu nadobudli presvedčenie, že v hre boli prízápadné, najmä proamerické záujmy. Iračania sympatizujúci so Západom, osobitne

²² *Middle East Record*, č. 4/1968, s. 515.

²³ SLUGLETT, Marion Farouk – SLUGLETT, Peter. *Iraq since 1958*, s. 111 – 112.

²⁴ Ḥizb al-Ba'ť al-'arabī al-ištirākī. *Tawrat 17 tammūz at-tadžriba wa-l-āfāq. At-taqrīr as-sijāsī aš-šādīr 'an al-mu'tamar al-quṭrī at-tāmin*, s. 24 – 25.

s USA, vidiac, že ich postavenie je hrozivo oslabené a mali malú nádej, že by sa počas vlády Ṭāhira Jaḥju a arabských socialistov mohlo pre nich niečo zmeniť k lepšiemu, mohli využiť nespokojnosť dôstojníkov a nakoniec sa im podarilo odhovoriť °Abdarrazzāqa an-Nājifa a jeho stúpcov od podpory prezidenta a získať na svoju stranu. V týchto udalostiach kľúčovú úlohu hrali údajne Luṭfi al-°Ubajdī a Nāšir al-Hānī, veľvyslanec Iraku v Libanone. Podľa iných zdrojov °Abdarrazzāqa an-Nājifa získali saudskoarabskí prostredníci cez vojenského pridelenca v Bejrúte Bašīra aṭ-Ṭālība a tiež Nāšir al-Hānī.²⁵ V tejto súvislosti môže byť príznačné, že Nāšir al-Hānī sa stal v prvej poprevratovej vláde ministrom zahraničných vecí. Isté je, že mladí dôstojníci neboli vo verejnosti známi, nemali ani postavenie, ani organizáciu, aby po úspešnom prevrate mohli udržať moc. Preto bola potrebná politická strana alebo verejne uznávaná skupina s podporou a dôverou verejnosti. To bola úloha, ktorú zohrávala *Strana Ba°t*, ktorá už dlhší čas, nezávisle od dôstojníkov, plánovala zvrhnutie režimu °Abdarrahmāna °Ārifa.

Najdôležitejšie vojenské jednotky, od ktorých závisel osud režimu, boli Republikánska garda, bagdadská posádka a vojenská rozvedka. Na čele prvej bol plukovník Ibrāhīm °Abdarrahmān ad-Dā°ūd, protežant prezidenta °Abdarrahmāna °Ārifa, s ktorým spolupracoval plukovník Sa°dūn Ġajdān, veliteľ obrnenej brigády patriacej do zostavy Republikánskej gardy. Hlavnou úlohou týchto dvoch dôstojníkov bola obrana prezidentského paláca (Paláca republiky) pred neočakávaným útokom a ochrana prezidentovho života. Bagdadská posádka, ktorej velil plukovník Ḥammād Šihāb, zdanlivo neutrálny dôstojník, bola dislokovaná v okrajových častiach Bagdadu, aby hlavné mesto chránila pred možnou vzburou vojenských jednotiek z vidieka. Treťou silou, ktorú riadil plukovník °Abdarrazzāq an-Nājif, tiež s väzbami na prezidenta, bola vojenská rozvedka. Tá mala sledovať aktivity v armáde a podávať o tom hlásenia prezidentovi. Tento dôstojník bol v postavení, z ktorého mu nemohlo uniknúť ani priame organizovanie vzbury, ani chýry o podozrivých aktivitách v zložkách armády po celej krajine. Vplyv týchto dôstojníkov, ktorí mali priamy prístup k prezidentovi, sa podstatne zvýšil, pretože od nich závisel osud režimu. Prezident, ktorý ich vymenoval, nemal samozrejme žiadne pochybnosti o vernosti svojej pretoriánskej gardy.²⁶

V predvečer plánovaného povstania °Abdarrazzāq an-Nājif a Ibrāhīm ad-Dā°ūd navštívili prezidenta. Uistovali ho o svojej oddanosti a zároveň žiadali, aby odvolal Ṭāhira Jaḥju z funkcie. Či to bol posledný pokus, aby prezident zmenil názor (ako °Abdarrazzāq an-Nājif neskôr tvrdil), alebo len zásterka na zamaskovanie pripravovaného prevratu, je ťažké povedať, ale prezidentovo odmietnutie jasne predurčilo priebeh udalostí: obidvaja dôstojníci dospeli k názoru, že nastal čas konať.²⁷ Kontakty s Aḥmadom Ḥasanom al-Bakrom a ním vybranými kolegami sa obnovili. Krátko pred plánovaným dátumom akcie (ktorá sa mala uskutočniť 14. júla s úmyslom zblížiť ciele tohto povstania s revolúciou roku 1958), Ibrāhīm ad-Dā°ūd a °Abdarrazzāq an-Nājif začali váhať

²⁵ BATATU, Hanna. *The Old Social Classes and the Revolutionary Movements of Iraq*, s. 1074.

²⁶ KHADDURI, Majid. *Socialist Iraq*, s. 22.

²⁷ *Middle East Record*, č. 4/1968, s. 516 – 517.

a informovali Aḥmada Ḥasana al-Bakra, že zmenili názor na uskutočniteľnosť vojenského prevratu. To vyvolalo domnienku, že obidvaja dôstojníci sa buď rozhodli uskutočniť akciu sami, bez spolupráce so *Stranou Ba'ť*, alebo iba predstierali, že bude pre nich lepšie, keď zachovajú vernosť režimu. Možno podozrievali niektorých vodcov strany, že ich chcú len využiť, a preto sa snažili dať najavo, že žiadna akcia sa nemôže podariť bez ich podpory. Aḥmad Ḥasan al-Bakr údajne odpovedal, že jeho prívrženci nehodlajú zrušiť akciu a sú rozhodnutí uskutočniť plán aj bez ich pomoci. Termín povstania však z organizačných dôvodov musel byť presunutý zo 14. na 17. júla.

Ibrāhīm ad-Dā'ūd mal inú povahu ako °Abdarrazzāq an-Nājif, ktorý ho presvedčil, aby ho pribral do plánovanej akcie. Nebol úplatný, ale pod vplyvom spiatočníckych duchovných nevávidel všetko, čo súviselo so socializmom. Hlavnou príčinou jeho odklonu od prezidenta však bola obava z *nāširovcov*, lebo pri ich pokuse o štátny prevrat v roku 1966 zohral rozhodujúcu úlohu pri jeho zmarení. Napriek jeho výhradám ich prezident po júnovej vojne prepustil a mnohých ustanovil do predošlých alebo podobných funkcií. Ibrāhīm ad-Dā'ūd varoval prezidenta, že prepustení môžu využiť jeho veľkodušnosť, a keď preniknú hlbšie do veliteľských štruktúr armády, môžu prevziať moc a pošlú svojich odporcov na šibenicu. Podobné obavy ovplyvnili aj konanie Bašīra Ṭāliba a °Abdarrazzāqa an-Nājifa, ktorí tiež zohrali úlohu pri prekazení pokusu °Ārifa °Abdarrazzāqa o prevrat v roku 1966.

Takmer presne desať rokov po zvrhnutí monarchie, 17. júla 1968, bol iracký režim znova zvrhnutý armádou, čo naznačuje, že revolučný proces ešte nedosiahol svoj vrchol. Tento prevrat „uzavrel etapu buržoázno-demokratickej revolúcie a nastolil moc moloburžoázno demokratických politických síl, ktoré otvorili cestu Iraku k národnej a demokratickej revolúcii“.²⁸ Príčiny, ktoré uvádzali povstanci – korupcia premiéra Ṭāhira Jahju, nespokojnosť a protesty Kurdov, podriaďovanie sa cudziemu nátlaku –, boli iba vedľajšími okolnosťami a zámienkami, ktoré spustili proces násilnej zmeny, ale zásadnou príčinou bola skutočnosť, že režim nebol ani dostatočne konsolidovaný, ani nezískal legitimitu z vôle ľudu. Tak v armáde, ako aj mimo oficiálnych kruhov existovali skupiny, ktoré boli rozhodnuté dosiahnuť zmenu silou, ak ich požiadavky na účasť v politickom procese nebudú splnené. Keďže režim nebol ochotný tolerovať opozíciu, jeho funkčné obdobie záviselo od lojality armády. V každom prípade sa armáda stala arbitrom medzi skupinou pri moci a opozíciou. Keby armáda, presnejšie jej veliaci dôstojníci, boli zmenili postoj, osud režimu by bol spečatený.

4. Priebeh prvého prevratu:

Ráno 16. júla bolo Regionálne vedenie *Strany Ba'ť* zhromaždené v dome jeho tajomníka Aḥmada Ḥasana al-Bakra, aby vykonalo posledné úpravy plánu a rozdelenie úloh medzi členov.

²⁸ GOMBĀR, Eduard. *Revolučně demokratické strany na Blízkém východě*. Praha : Univerzita Karlova, 1986, s. 53

Pri vypracovávaní plánu prevratu sa vedenie rozhodlo poveriť ozbrojenú skupinu z civilných členov strany, aby krátko pred začatím akcie obkľúčili an-Nājifa v jeho dome a keby kládol odpor, mal byť zlikvidovaný.²⁹ Nezhody medzi *Stranou Baʿt* a jej spojencami sa teda prejavili ešte pred odstránením ʿAbdarrahmāna ʿArifa, keďže vedenie strany až dovtedy nevedelo o tom, že ʿAbdarrazzāq an-Nājif má byť zapojený do prevratu. Vedenie strany rátalo s tým, že právomoci premiéra a prezidenta sa zlúčia v osobe Aḥmada Ḥasana al-Bakra. Vtedy sa nečakane objavil posol s listom od Ibrāhīma ad-Dāʿūda so správou, že on a ʿAbdarrazzāq an-Nājif sú pripravení spolupracovať pod podmienkou, že ʿAbdarrazzāq an-Nājif sa v novom režime stane predsedom vlády.³⁰ On sám sa uspokojil s funkciou ministra obrany. Ibrāhīm ad-Dāʿūd, ktorý požíval dôveru Aḥmada Ḥasana al-Bakra, presvedčil ʿAbdarrazzāqa an-Nājifa, aby sa pripojil a za spoluprácu sa *Stranou Baʿt* mu zaistil kreslo premiéra. Aḥmad Ḥasan al-Bakr a vodcovia strany bez toho, aby zisťovali názory ostatných straníkov (niektorí z nich boli proti ʿAbdarrazzāqovi an-Nājifovi, ale nemali námietky proti Ibrāhīmovi ad-Dāʿūdovi), prijali návrh v obave, že odmietnutie by mohlo pohnúť ʿAbdarrazzāqa an-Nājifa, riaditeľa vojenskej rozvedky, aby odhalil sprisahanie vedeniu štátu, čo by znamenalo ich zatknutie, preto boli nútení prijať ponuku ako vhodný prostriedok na získanie moci, ale boli rozhodnutí zbaviť sa obidvoch hneď, ako si upevnia postavenie.³¹ Vedenie sa muselo urýchlene vyrovnáť s novou situáciou a vzhľadom na to, že osud celej akcie spočíval na Republikánskej garde a jej veliteľovi Ibrāhīmovi ad-Dāʿūdovi, muselo váhavo súhlasiť, lebo nemalo inú možnosť.

Súhlas s účasťou nového muža v povstaní spôsobil veľké zmeny v pláne i vo výpočtoch a vystavoval vedenie veľkému riziku. Riziku pochybnenia cieľov a odklonu povstania od revolučnej národnej, socialistickej a demokratickej cesty, aký stanovila strana. Na druhej strane odmietnutie spolupráce, keď ʿAbdarrazzāq an-Nājif už poznal podrobnosti plánu, pričom patrilo k oporám režimu, znamenalo vystaviť stranu obrovskému nebezpečenstvu a rozplynutiu nádejí na úspech. Po vyhodnotení obidvoch alternatív sa vedenie rozhodlo vysloviť súhlas s účasťou ʿAbdarrazzāqa an-Nājifa na povstaní, ako aj na rozdelení funkcií, ako to dohodol s Ibrāhīmom ad-Dāʿūdom.³² V novej situácii strane pripadol iba úrad prezidenta. Na vyváženie si chcela zaistiť rezort obrany, t. j. rozhodovanie o armáde, ale túto funkciu si zasa vyhradil Ibrāhīm ad-Dāʿūd. Nakoniec sa strana musela uspokojiť s funkciami náčelníka generálneho štábu a veliteľa letectva, ktoré obsadil Ḥardān ʿAbdalǧaffār at-Tikrītī. Prevzala aj riadenie polície a vnútornej bezpečnosti, t. j. funkciu ministra vnútra, ktorú prevzal Šālih Mahdī ʿAmmāš.³³ Na druhej strane velením Republikánskej gardy bol poverený Saʿdūn Ġajdān. A tak kým *baʿtisti* mali ovládnuť

²⁹ Ḥizb al-Baʿt al-ʿarabī al-ištirākī. *Tawrat 17 tammūz at-tadžriba wa-l-āfāq*, s. 21–22.

³⁰ Vyhlásenie Aḥmada Ḥasana al-Bakra 30. júla 1968 denníku *al-Džumhūrīja*.

³¹ Ḥizb al-Baʿt al-ʿarabī al-ištirākī. *Tawrat 17 tammūz at-tadžriba wa-l-āfāq. At-taqrīr as-sijāsī as-šādīr ʿan al-muʿtamar al-quṭrī at-tāmin*, s. 34.

³² AḤMAD, Ibrāhīm Chalīl – HUMAJDĪ, Džaʿfar ʿAbbās. *Tārīḥ al-ʿIrāq al-muʿāšir*, s. 242.

³³ ISKANDAR, Amīr. *Šaddām Ḥusajn, munāḍilan wa mufakkiran wa insānan*. [Šaddām Ḥusajn ako bojovník, mysliteľ a človek]. Paríž: Hachette, 1980, s. 109.

bezpečnostné zložky a políciu, dôstojníci sa domnievali, že skutočná moc zostane v rukách premiéra a armády. Vodcovia strany, ktorí nepoznali skutočné zámery Ibrāhīma ad-Dā'ūda a °Abdarrazzāq an-Nājīfa, súhlasili iba s taktickým spojenectvom s cieľom dosiahnuť moc. Potichu sa dohodli, že po získaní moci, sa obidvoch dôstojníkov zbavia pri najbližšej vhodnej príležitosti. Realizáciou tejto úlohy poverili spoľahlivých členov vedenia.³⁴ Analýza udalostí z júla 1968 bola obsahom správy na ôsmom regionálnom kongrese *Strany Ba'at*, ktorá bola uverejnená v januári 1974 a obsahuje oficiálne stanovisko strany k prevratu.³⁵

V ranných hodinách 17. júla sa akcia začala. Keby boli „klika palácových dôstojníkov“ a *Strana Ba'at* konali osobitne, ľahko mohli premárniť cieľ. Spojení dosiahli ľahké víťazstvo. Jedna okolnosť uľahčila ich plán: ústredná vojenská postava režimu, brigadier Sa'īd Šulajbī, mal zdravotné problémy a odcestoval na lekárske prehliadky do Londýna.³⁶ °Abdarrazzāq an-Nājīf a jeho jednotky obsadili budovu ministerstva obrany, zatiaľ čo Ibrāhīm ad-Dā'ūd s niekoľkými tankami a práporom Republikánskej gardy obsadil budovu rozhlasu. Kritická situácia nastala pri Republikánskom paláci. Tu zohral kľúčovú úlohu Sa'ūdūn Ğajdān: v určený čas, o druhej hodine v noci 17. júla 1968, priviezol vo vlastnom aute do priestorov obrnenej brigády Republikánskej gardy, ktorej velil, vysokých *ba'atistických* dôstojníkov.³⁷ Následne *ba'atistom*, medzi ktorými boli aj Aḥmad Ḥasan al-Bakr, Ḥardān °Abdalġaffār at-Tikrītī, Šālīḥ Mahdī °Ammāš a Anwar °Abdalqādir al-Ḥadīḥī, otvoril bránu paláca. Títo v spolupráci s ďalšími *ba'atistickými* dôstojníkmi, ktorých tiež pustil dnu, zaistili kontrolu nad obrnenou brigádou a úplne obkľúčili prezidentský palác.

Keď okolo pol štvrtej ráno zobudili prezidenta, premiér Ṭāhir Jaḥjā a ďalšie osobnosti režimu boli zadržané a moc už fakticky prešla do rúk povstalcov. Po krátkom váhaní a niekoľkých varovných výstreloch z tankov, ktoré obkľúčili prezidentský palác, prezident usúdil, že odpor je nezmyselný, podrobil sa vôli povstalcov. Nad ránom prezidenta navštívila skupina povstalcov a po krátkej výmene názorov rezignoval. Bol odvedený z paláca a o šesť hodín sedel v lietadle do Londýna, kde sa mal pripojiť k svojej chorej manželke.³⁸ Z Londýna potom odletel do exilu, ktorý strávil v Istanbule a neskôr v Káhire. Na desiate výročie zvrhnutia monarchie sa tak uskutočnila štvrtá veľká zmena v Bagdade.

Strana Ba'at vtiahla do akcie aj svoju milíciu a desiatu obrnenú brigádu, ktorá sa v čase uskutočňovania prevratu blížila k Bagdadu. Po rezignácii prezidenta °Abdarrazzāq an-Nājīf okamžite poslal dôstojníka k veliteľovi brigády s rozkazom, aby sa – vzhľadom na to, že povstanie bolo úspešné a skončilo sa – otočil a vrátil. *Ba'atisti* v brigáde však dôsledne plnili inštrukcie strany:

³⁴ Ḥizb al-Ba'at al-°arabī al-ištīrākī. *Tawrat 17 tammūz at-tadžriba wa-l-āfāq. At-taqrīr as-sijāsī aš-šādīr °an al-mu'tamar al-quṭrī at-tāmin*, s. 24-25.

³⁵ Ḥizb al-Ba'at al-°arabī al-ištīrākī. *Tawrat 17 tammūz at-tadžriba wa-l-āfāq. At-taqrīr as-sijāsī aš-šādīr °an al-mu'tamar al-quṭrī at-tāmin*, s. 39-40.

³⁶ TRIPP, Charles. *A History of Iraq*, s. 191.

³⁷ SLUGLETT, Marion Farouk – SLUGLETT, Peter. *Iraq since 1958*, s. 130.

³⁸ BATATU, Hanna. *The Old Social Classes and the Revolutionary Movements of Iraq*, s. 1 075.

veliteľ brigády odmietol rozkaz, pokračoval v postupe na Bagdad a zaujal postavenie v oblasti Abū Ġurajbu. Vedenie strany totiž očakávalo, že °Abdarrazzāq an-Nājif bude chcieť zastaviť jej postup na Bagdad, aby on a jeho spoločníci disponovali v hlavnom meste väčšími silami.³⁹ *Strana Ba'at* sa preto rozhodla využiť desiatu obrnenú brigádu a ďalšie skupiny na posilnenie vlastnej mocenskej pozície. Na akcii sa zúčastnilo aj letectvo niekoľkými propagandistickými preletmi.

Ráno 17. júla odznelo v rozhlase vyhlásenie č. 1. Išlo o obvyklý text až na to, že v ňom nebol žiaden odkaz na revolúciu 14. júla 1958. Vodcovia povstania, v ňom oznámili, že uskutočnili prevrat a prevzali riadenie štátu do svojich rúk. Poukázali na ušľachtilé príčiny, ktoré ich k uskutočneniu prevratu viedli, a to poskytnúť vyhliadky na „rovnaké príležitosti“ a „demokratický život“ pre občanov, na riešenie kurdskeho problému a na víťazstvo „vlády zákona“. Predstavitelia zvrhnutého režimu boli tvrdo označení za kliku ignorantov, nevzdelancov, prospechárov, zlodějov, špiónov, sionistov, podozrivých elementov a agentov, ktorých nič nespája s touto krajinou a ktorí zapredali vlasť a spreneverili majetok ľudu atď.⁴⁰ Vyhlásenie obsahovalo tri rozhodnutia: 1. odvolanie °Abdarrahmāna °Ārifu z funkcie a jeho penzionovanie, 2. odvolanie vlády Tāhira Jahju, 3. zriadenie Rady revolučného velenia, ktorá mala prevziať riadenie republiky.⁴¹

Vodcovia revolúcie v prvom vyhlásení predložili aj hlavné črty politického, hospodárskeho, spoločenského a kultúrneho smerovania, ako aj arabskej a zahraničnej politiky. V domácej politike sa zaviazali prehodnotiť zákony, nariadenia a predpisy, ktoré boli vydané za mimoriadnych podmienok a sú v rozpore so želaním ľudu, vykoreniť korupciu, potrestať korupčníkov, posilniť bezpečnosť vlasti a národa a vytvoriť poslaneckú snemovňu (al-madžlis al-vaṭanī). V hospodárskej politike sa zaviazali, že budú dbať na záujmy ľudu, vychádzajúc z presvedčenia, že revolúcia je cestou más k spoločenskému a politickému oslobodeniu a cestou k likvidácii prejavov zaostalosti. Preto budú presadzovať rozvoj priemyselnej výroby podporou a rozvojom podnikov verejného (socialistického) sektora na prospech domáceho hospodárstva, venovať osobitnú starostlivosťou súkromnému sektoru, jeho aktivizácii a zvýšeniu domácej výroby, ako aj širšie uplatňovať zákon o pozemkovej reforme.⁴² Vyjadrili rozhodnutie uskutočňovať ropnú politiku nezávislú od medzinárodných kartelov, likvidovať prejavy vykorisťovania monopolmi, znižovať závislosť Iraku od dôchodkov z ropy, podporovať štátnu ropnú spoločnosť (Šarikat an-naft al-vaṭanīja) a prostredníctvom nej budovať nezávislý ropný sektor.⁴³

V oblasti arabskej politiky sa revolúcia prihlásila k charte Ligy arabských štátov a vyjadrila odhodlanie neúnavne pracovať na politickom, hospodárskom a vojenskom zjednotení arabskej vlasti. Jasne vyjadrila neochvejnú podporu právu Palestínčanov na ich odňatú vlasť a ďalšie

³⁹ Ḥizb al-Ba'at al-°arabī al-ištirākī. *Tawrat 17 tammūz at-tadžriba wa-l-āfāq. At-taqrīr as-sijāsī aš-šādīr °an al-mu'tamar al-quṭrī at-tāmin*, s. 24 – 25.

⁴⁰ Denník *al-Džumhūrīja*, Bagdad 18. júla 1968.

⁴¹ SLUGLETT, Marion Farouk – SLUGLETT, Peter. *Iraq since 1958*, s. 131.

⁴² AḤMAD, Ibrāhīm Chalīl – ḤUMAJDĪ, Dža'far °Abbās. *Tārīḥ al-°Irāq al-mu'āšir*, s. 243 – 244.

⁴³ SULAJMĀN, Ḥikmat Sāmī. *Naft al-°Irāq. Dirāsa iqtisādīja sijāsīja*. [Iracká ropa. Hospodársko-politická štúdia]. Bagdad : Dār ar-rašīd li-n-našr, 1979, s. 210.

okupované územia, pevné odhodlanie pracovať na posilnení jednotného arabského boja proti imperializmu a sionizmu a absolútnu a pozitívnu podporu partizánskej činnosti na okupovaných územiach. V zahraničnej politike sa uvádzalo, že revolúcia vychádza z rezolúcií Hnutia nezúčastnených krajín a z arabských národných záujmov. Zdôraznila aj úsilie o dosiahnutie medzinárodnej spolupráce založenej na rovnosti štátov, o odstránenie prízraku vojny a agresie a o nastolenie trvalého a spravodlivého mieru. Vyhlásenie zdôraznilo odsúdenie rasovej diskriminácie a vytvorenie čo najužších arabských a islamských vzťahov. Revolúcia v prvom vyhlásení vyzvala všetky pokrokové vlastenecké a národné sily, ktoré veria v ciele arabského národa a v poslanstvo revolúcie, aby naplnení optimizmom zabudli na spory, do popredia kládli pozitívnu a tvorivú prácu s cieľom zjednotiť všetkých obyvateľov na vytvorenie skutočnej jednoty vlasti a na upevnenie pilierov revolučnej vlády.⁴⁴

Ľud však prijal zmenu vlády bez zvláštneho záujmu, lebo už bol unavený z mocenských hier dôstojníkov, ich oficiálnych vyhlásení. Dramatické udalosti, ktoré sa odohrávali, im pripadali vzdialené, odtrhnuté od ich každodenných starostí a od životných podmienok väčšiny a neboli schopní chápať ich zmysel.

5. Čistka vo vedení revolúcie: prevrat 30. júla 1968

Vo vyhlásení č. 2, ktoré vyšlo v ten istý deň, bolo oznámené vytvorenie *Rady revolučného velenia* – RRV (Madžlis qijādat at-tawra), pozostávajúcej z prezidenta republiky, predsedu vlády, ministrov obrany a vnútra, náčelníka generálneho štábu armády, veliteľa bagdadskej posádky a veliteľa Republikánskej gardy. RRV sa stala predstaviteľkou najvyššej moci v Irackej republike vrátane zákonodarnej. V súlade s dočasnou ústavou a ďalšími zákonmi tam patrili aj právomoci prezidenta republiky a hlavného veliteľa ozbrojených síl, ako aj voľba prezidenta republiky a vytvorenie vlády. V ďalšom vyhlásení sa uvádzalo, že za prezidenta republiky bol zvolený Aḥmad Ḥasan al-Bakr. RRV poslala viacerých dôstojníkov do výslužby a upokojila ľud, že „povstanie bolo čisté, nebola v ňom preliata ani kvapka krvi“. V ďalších vyhláseniach RRV rozhodla o vytvorení vlády, za predsedu ktorej bol vymenovaný °Abdarrazzāq an-Nājif, a o vytvorení rozšírenej *Vlasteneckej rady* (madžlis waṭanī) z členov RRV, vlády, náčelníka generálneho štábu, jeho námestníkov a veliteľov divízií, veliteľa letectva, riaditeľa rozvedky, riaditeľov bezpečnosti a polície a dislokácie vojsk, predstaviteľov odborov a združení a viacerých občanov, ktorí mali slávnú minulosť v službe vlasti, národu a priniesli výrazné obete.⁴⁵

⁴⁴ Text vyhlásenia – in: Al-džumhūrīja al-‘iraqīja, Wizārat at-tachṭīf. [Iracká republika. Ministerstvo plánovania]. *Al-qarārāt al-‘amma li-Madžlis qijādat at-tawra 1968 – 1977*. [Všeobecné rozhodnutia Rady revolučného velenia]. Diel 1. Bagdad, bez dátumu vydania, s. 11 – 14. (Humajdí, 244/10)

⁴⁵ Al-džumhūrīja al-‘iraqīja, Wizārat at-tachṭīf. *Al-qarārāt al-‘amma li-Madžlis qijādat at-tawra 1968 – 1977*. Diel 1., s. 15 – 19.

Od prvých hodín povstania bol zrejmy mocenský zápas medzi *Stranou Ba'ť* a skupinou „palácových dôstojníkov“.46 Dôstojníci v politických vyhláseniach dávali prednosť pragmatickému hospodárskemu programu, ropnej politike nakláňajúcej sa viac k Západu a zmierlivému stanovisku voči Kurdom. Na druhej strane *ba'ťisti* dali jasne najavo, že sa budú snažiť o posilňovanie arabizmu a socializmu, o niečo tvrdšiu líniu voči Kurdom a o zmeny v predchádzajúcej ropnej politike. Vo vláde osem z dvadsaťšesť kresiel obsadili členovia alebo prívrženci *Strany Ba'ť*.47 Ďalších osem nominovala „klika palácových dôstojníkov“ vrátane Nāšira al-Hānīho, diplomata a literárneho kritika, na post ministra zahraničných vecí.48 Členom vlády sa stal aj vodca Muslimského bratstva °Abdalkarīm Zajdān ako minister pre *wakfy*, dvaja bývalí Slobodní dôstojníci,49 traja konzervatívni odborníci.50 Čo sa týka Kurdov, mali vo vláde štyroch ministrov.51 Prvé rozhodnutia RRV a oznámenie o zostavení novej vlády, v ktorej °Abdarrazzāq an-Nājif zaujal miesto predsedu, vytvorili kritickú situáciu, pretože mnohí významní členovia strany nepoznali vývoj a súvislosti posledných hodín pred povstaním a nepoznali úvahy, na základe ktorých muselo vedenie strany súhlasiť s účasťou °Abdarrazzāqa an-Nājifa v povstaní, a nepoznali ani jeho ďalšie rozhodnutie, že sa ho treba urýchlene zbaviť. Toto všetko im nebolo kedy vysvetliť, a preto vedenie čelilo tejto situácii,52 ktorá sa vyznačovala „bolesťou a úzkosťou“, pričom vedenie muselo tajiť svoj plán.

Prvé dni po prevrate naznačovali, že vláda nie je schopná pohnúť sa dopredu. Jej dve hlavné zložky mali málo spoločného a uberali sa rozličným smerom. To neuniklo bagdadskej verejnosti, pretože denník „kliky palácových dôstojníkov“ *at-Tawra* uvádzal jedno a *ba'ťistický* denník *al-Džumhūrīja* niečo iné. Zakrátko sa však ukázalo, že veci postupujú tak, ako to stanovili °Abdarrazzāq an-Nājif a Ibrāhīm ad-Dā'ūd. Pravícové bejrútske noviny, ktoré nezakrývali, že sympatizujú s premiérom a ministrom obrany, naznačili, že kontrakty s ERAP-om sa zrušia a ropné pole

46 Obidve frakcie boli zastúpené vo vláde. Dôstojníkov zastupovali: °Abdarrazzāq an-Nājif (premiér), Ibrāhīm ad-Dā'ūd (obrana), Nāšir al-Hānī (zahraničné veci), čiastočne Šālih Kubba (financie), Ṭāhā al-Hādždž Iljās (kultúra a informácie), Muhsin al-Qazwīnī (poľnohospodárstvo), Abdalmadžid al-Džumajlī (pozemková reforma) a Nādžī al-Chalaf. Následne boli všetci z vlády odstránení. Strana Ba'ť bola okrem prezidenta Aḥmada Ḥasana al-Bakra zastúpená týmito mužmi: Šālih Mahdī °Ammāš (vnútro), Aḥmad °Abdassattār al-Džawārī (školstvo), Anwar °Abdalqādir al-Ḥadīfī (práca a sociálne veci), °Izzat Muštafā (zdravotníctvo), Chālid Makkī al-Hāšimī (priemysel) atď. In: KHADDURI, Majid. *Socialist Iraq*, s. 25 – 26.

47 Boli to: Šālih Mahdī °Ammāš (vnútro), Dr. Aḥmad °Abdassattār al-Džawārī (školstvo), Anwar °Abdalqādir al-Ḥadīfī (práca a sociálne veci), Dr. °Izzat Muštafā (zdravotníctvo), Chālid Makkī al-Hāšimī (priemysel), Dijāb al-°Alqāwī (mládež), Dr. Gā'ib Mawlūd Muchlis (záležitosti miest a vidieka), Rašīd ar-Rifā'ī, štátny minister pre prezidentské záležitosti. In: BATATU, Hanna. *The Old Social Classes and the Revolutionary Movements of Iraq*, s. 1 076.

48 Ďalší siedmi boli: °Abdarrazzāq an-Nājif (ministerský predseda), Ibrāhīm °Abdarrāhman ad-Dā'ūd (obrana), Dr. Ṭāhā al-Ḥādždž Iljās (kultúra a informácie), Muhsin al-Qazwīnī (poľnohospodárstvo), °Abdalmadžid al-Džumajlī (pozemková reforma), Nādžī al-Chalaf a Kāzīm al-Mu'alla (ministri bez kresiel).

49 Boli to: Džāsīm al-°Azzāwī (záležitosti zjednotenia) a Muhsin Šīt Chatṭāb (doprava a spoje).

50 Boli to: Šālih Kubba (financie), Dr. Muḥammad Ja'qūb as-Sa'īdī (plánovanie) a Dr. Mahdī Ḥantuš (ropa).

51 Boli to: Muslīh an-Naqšabandī (spravodlivosť), Iḥsān Širzād (práca a bytová výstavba), °Abdallāh an-Naqšabandī (hospodárstvo) a Muhsin Dīza'ī (pre rekonštrukciu severu ako osobný predstaviteľ mullu Muštafā al-Bārzanīho).

52 Al-džumhūrīja al-°iraqīja, Wizārat at-tachṭīf. *Al-qarārāt al-°amma li-Madžlis qijādat at-ṭawra 1968 – 1977*. Diel 1., s. 25 – 26.

Rumajla-sever bude vrátené spoločnosti *Iraq Petroleum Company*. Očakávalo sa tiež, že spoločnosť Pan-American dostane koncesiu na síru.⁵³ Neskôr *ba^ctisti* obvinili svojich oponentov, že na schôdzi vlády navrhli zlikvidovanie štátnej ropnej spoločnosti.⁵⁴ Medzitým, 22. júla, na pokyn ministra kultúry sa denník *at-Tawra* zlúčil s denníkom *al-Džumhūrīja*, ktorého *ba^ctistických* redaktorov prepustili. Zároveň bol *Strane Ba^ct* znemožnený prístup do bagdadskeho rozhlasu.⁵⁵

Počas trinástich dní, ktoré nasledovali po úspešnom prevrate 17. júla, sa *ba^ctistické* vedenie revolúcie pri riešení každodenných udalostí, naplnených možnosťou výbuchu z každej strany, opieralo o vysokú disciplínu v radoch členov strany a na ich dôveru vo vedenie a správnosť jeho rozhodnutí a opatrení. Strana považovala za nevyhnutné túto situáciu rozhodnúť vo svoj prospech v súlade s rozhodnutím vedenia zo 16. júla a zbaviť sa ‘Abdarrazzāq an-Nājīfa a Ibrāhīma ad-Dā’ūda. Nebola to vôbec ľahká záležitosť, lebo obidvaja mali niekoľko prívržencov z Republikánskej gardy v budove prezidentského paláca, kde sídlil tajomník Regionálneho vedenia strany. Akýkoľvek počin mohol vzbudiť podozrenie ich samotných alebo ich prívržencov, čo mohlo viesť k útoku na stranu a premenu povstania 17. júla na kontrarevolúciu.⁵⁶

Vzťahy medzi národne orientovanými dôstojníkmi a ich kolegami, členmi *Strany Ba^ct*, boli napäté, pretože ani jedna skupina sa nechcela deliť o moc. Zatiaľ čo sa na otvorenej politickej scéne odohrávali tieto udalosti, *ba^ctisti* v pozadí šikovnou manipuláciou okolností zmenili vojenskú rovnováhu vo svoj prospech. Vzhľadom na to, že *ba^ctistickí* dôstojníci tvorili v ozbrojených silách výraznú menšinu, vedeniu strany bolo jasné, že keď nerozhodne zápas o moc okamžite, znova utrpí porážku. Obidve strany zápasili o ovládnutie vládnych funkcií a médií, ale čoskoro sa ukázalo, že „palácovi dôstojníci“ a ich civilní podporovatelia nie sú pre *Stranu Ba^ct* vážnym súperom. Aḥmad Ḥasan al-Bakr a jeho kolegovia urobili niekoľko šikovných opatrení. *Ba^ctisti* využili sebaistotu a pohodlnosť Ibrāhīma ad-Dā’ūda, ktorý prevzal ministerstvo obrany až tri dni po prevrate, a zorganizovali pre neho inšpekčnú návštevu irackých jednotiek na jordánskom fronte, počas ktorej sa náčelník generálneho štábu a veliteľ letectva Ḥardān ‘Abdalḡaffār at-Tikrītī stal dočasne veliteľom armády. Jeho prostredníctvom sa *ba^ctistom* podarilo uskutočniť dostatok presunov a menovaní v armáde – napr. povolať do aktívnej služby 117 *ba^ctistických* dôstojníkov, ktorých predošlý režim poslal do zálohy,⁵⁷ presunúť do Bagdadu desiatu obrnenú brigádu, ktorej velil Ḥammād Šihāb, a prijať ďalšie opatrenia, ktoré ich chránili pred nepredvídanými udalosťami.

Ba^ctisti využili aj skutočnosť, že Ibrāhīm ad-Dā’ūd a ‘Abdarrazzāq an-Nājīf „pozabudli“ na svojho kolegu Sa‘dūna Ġajdāna, aby ho získali na svoju stranu, a tým sa im v podstate podarilo čiastočne neutralizovať Republikánsku gardu. V priebehu necelých dvoch týždňov sa pomer síl

⁵³ Bejrútsky denník *an-Nahār*, 20. a 21. júla 1968.

⁵⁴ Vyhlásenie Rady revolučného velenia č. 27, uverejnené v denníku *al-Džumhūrīja*, 31. júla 1968.

⁵⁵ Bejrútske denníky *al-Ḥajāt*, 24. júla 1968 a *al-Ḥawādit*, 9. augusta 1968.

⁵⁶ *Al-džumhūrīja al-‘iraqīja*. Wizārat at-tachṭīf. *Al-qarārāt al-‘amma li-Madžlis qijādat at-tawra 1968 – 1977*. Diel 1., s. 25 – 26.

⁵⁷ *Middle East Record* 4/1969, 520.

v armáde natoľko zmenil, že všetko, čo *baʿtisti* potrebovali urobiť, bol krátky odvážny úder. Rozhodnutie im uľahčila neprítomnosť Ibrāhīma ad-Dāʿūda, ktorý bol na oficiálnej návšteve Jordánska. Úder prišiel 30. júla: ʿAbdarrazzāq an-Nājif bol pozvaný na obed k Aḥmadovi Ḥasanovi al-Bakrovi do prezidentského paláca. Po skončení obeda ho zadržala skupina ozbrojených členov strany, ktorých viedol Šaddām Ḥusajn. ʿAbdarrazzāq an-Nājif bol vymenovaný za veľvyslanca v Maroku a podobne ako pred ním prezidenta ho posadili do lietadla a poslali do zahraničia. V ten istý deň tanky desiatej brigády, ktorej velil brigadier Ḥammād Šihāb at-Tikrītī a v ktorej bolo mnoho sympatizantov *Strany Baʿt*, obsadili všetky kľúčové stanovišťa v Bagdade. Premiér ʿAbdarrazzāq an-Nājif bol vypovedaný z krajiny a jeho vláda rozpustená. *Baʿtisti* prevzali moc.⁵⁸

4. Záver

Dňa 30. júla 1968 sa uskutočnila operácia očisty povstania od mužov, ktorí sa k nemu pripojili dodatočne. Podľa *baʿtistických* zdrojov Šaddām Ḥusajn vypracoval plán na odstránenie kontrarevolučných elementov, on rozhodol o čase operácie a rozdelil úlohy. O tretej hodine popoludní sám viedol skupinu, ktorá zatkla ʿAbdarrazzāqa an-Nājifa v prezidentskom paláci. Predtým dostal veliteľ desiatej obrnenej brigády Ḥammād Šihāb rozkaz na obkľúčenie prezidentského paláca. Boli prijaté aj rýchle a presné opatrenia na neutralizáciu síl Republikánskej gardy a odrazenie každej možnej komplikácie. Zároveň boli prijaté opatrenia na vyhostenie ʿAbdarrazzāqa an-Nājifa z krajiny.⁵⁹ Povstanie 17. júla 1968, keby po ňom neboli nasledovali udalosti 30. júla 1968, bolo by zostalo skôr vojenským prevratom, ktorý by bol mal viac-menej pravicový reformný charakter, ako zásadnou revolúciou. A v udalostiach 30. júla výraznú úlohu zohral práve Šaddām Ḥusajn.⁶⁰

Tajomník Regionálneho vedenia strany Aḥmad Ḥasan al-Bakr večer 30. júla v mene *RRV* predniesol prejav k irackému ľudu, v ktorom sa uvádzalo, že revolúcia 17. júla 1968 je prirodzeným pokračovaním revolúcie 14. júla 1958 a prehlbením jeho vlasteneckého a celonárodného smerovania. Ďalej hovoril o nutnosti otvoriť novú stránku na budovanie bratských vzťahov, ktoré vydláždia cestu na uskutočnenie revolučnej jednoty vlasti a umožnia Iraku plniť svoju úlohu predvoja. Uviedol, že revolúcia, keď nastúpila túto cestu, chcela potvrdiť presvedčenie *Strany Baʿt*, že pohyb kola revolúcie vpred si vyžaduje čo najširšiu účasť más. Vyhlásenie bolo zakončené prijatím troch rozhodnutí: 1. Vylúčenie ʿAbdarrazzāqa an-Nājifa a Ibrāhīma ad-Dāʿū-

⁵⁸ Ḥizb al-Baʿt al-ʿarabī al-ištirākī. *Tawrat 17 tammūz at-tadžriba wa-l-āfāq. At-taqrīr as-sijāsī aš-šādīr ʿan al-muʿamar al-quṭrī at-tāmin*, s. 19 – 27.

⁵⁹ Ḥizb al-Baʿt al-ʿarabī al-ištirākī. *Tawrat 17 tammūz at-tadžriba wa-l-āfāq. At-taqrīr as-sijāsī aš-šādīr ʿan al-muʿamar al-quṭrī at-tāmin*, s. 26 – 27; Ḥizb al-Baʿt al-ʿarabī al-ištirākī. *Al-quṭr al-ʿirāqī. At-taqrīr al-markazī li-l-muʿamar al-quṭrī at-tāsiʿ*, s. 30.

⁶⁰ Ḥizb al-Baʿt al-ʿarabī al-ištirākī. *Al-quṭr al-ʿirāqī. At-taqrīr al-markazī li-l-muʿamar al-quṭrī at-tāsiʿ*, s. 30.

da z *RRV* a ich penzionovanie, 2. odvolanie vlády a 3. vymenovanie Aḥmada Ḥasana al-Bakra za prezidenta republiky a hlavného veliteľ'a ozbrojených síl.

Prevrat 30. júla priviedol Aḥmada Ḥasana al-Bakra k moci, ale postavenie *Strany Ba'ṭ* bolo ešte krehké. Podpora strany v celej krajine bola malá; podľa vlastného hodnotenia strana v roku 1968 nemala viacej ako päťtisíc členov.⁶¹ Pred *Stranou Ba'ṭ* stála po 30. júli úloha znova viesť revolúciu a musela vyvíjať veľké ideologické úsilie, aby dala do súladu analýzy, heslá a programy, ktoré boli prijaté v období útlaku, s novou situáciou, ktorá si – vzhľadom na objektívne podmienky a konkrétnu skutočnosť – vyžadovala kladné teoretické a praktické stanoviská, v súlade s cieľmi jednoty, slobody a socializmu.⁶² Ak si strana chcela udržať moc a vyhnúť sa osudu z roku 1963, musela splniť dve úlohy. Musela ovládnuť štátny aparát a vyhnúť sa vážnym rozporom vo vedení. Tieto úlohy strana v rokoch 1968 – 1973 úspešne zvládla.

⁶¹ *Economist*, London, 24-30 June 1978, s. 78.

⁶² Ḥizb al-Ba'ṭ al-ʿarabī al-ištirākī. *Ṭawrat 17 tammūz at-tadṣriba wa-l-āfāq. At-taqrīr as-sijāsī aš-šādīr ʿan al-mu'tamar al-quṭrī at-tāmin*, s. 28 – 30.